

Щодо воєнно-економічної проблематики планування розвитку Збройних Сил України як основного елементу забезпечення її національної безпеки

Ігор Воронченко^{1 A}

^A Міністерство оборони України, пр-кт Повітрофлотський 6, м. Київ, 03168, Україна

Received: February 21, 2021 | Revised: February 26, 2021 | Accepted: February 28, 2021

DOI: 10.33445/sds.2021.11.1.22

Анотація

Фундаментом національної безпеки України, а також однією з її найважливіших функцій є забезпечення її економічної безпеки, що можливе лише за умов захищеності національних інтересів України від будь-якого силового тиску та зазіхань із застосуванням воєнної сили. Тому серед головних передумов забезпечення національної безпеки та подальшого економічного розвитку України величину ролі її воєнної безпеки слід розглядати поряд з економічною, а за певних обставин перша може набувати навіть пріоритетного значення. У Збройних Силах України продовжується робота щодо підвищення ефективності оборонного планування та управління оборонними ресурсами. Розвиток будь-яких збройних сил визначається комплексом економічних, політичних, науково-технічних та інших факторів, які між собою тісно взаємопов'язані. Рівень розвитку збройних сил значною мірою залежить від обсягів ресурсів, що виділяються на забезпечення оборонних потреб. Тому як ресурси держави обмежені, то проблема знаходження доцільної частки ресурсів, які потрібно виділяти на потреби оборони, є завжди однією із найбільш актуальних в процесі розвитку збройних сил. Одним із ключових моментів ефективного планування застосування збройних сил за відповідним сценарієм є вірне, обґрунтоване визначення обсягів необхідних оборонних ресурсів (людських, матеріально-технічних, фінансових). У статті сформовано систему поглядів щодо воєнно-економічної проблематики планування розвитку Збройних Сил України як основного елементу забезпечення її національної безпеки, а також визначено ряд несприятливих і сприятливих факторів впливу оборонних витрат на розвиток національної економіки держави та рівень її національної безпеки.

Ключові слова: воєнна економіка, національна безпека, Збройні Сили, оборонні витрати, розвиток Збройних Сил.

Постановка проблеми

Фундаментом національної безпеки України, а також однією з її найважливіших функцій [1] є забезпечення її економічної безпеки, що можливе лише за умов захищеності національних інтересів України від будь-якого силового тиску та зазіхань із застосуванням воєнної сили. Тому серед головних передумов забезпечення національної безпеки та подальшого економічного розвитку України величину ролі

її воєнної безпеки слід розглядати поряд з економічною, а за певних обставин перша може набувати навіть пріоритетного значення [2]. Сучасний погляд на розвиток економічної безпеки дозволяє виокремити воєнно-економічної складової у системі економічної безпеки [3, 4], забезпечення необхідного рівня якої визначить такий ступінь розвитку воєнної економіки, який гарантує її стійке функціонування в період

¹ Corresponding author: e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6074-2995

збройного конфлікту й забезпечує в мирний час задоволення її економічних оборонних потреб на рівні оборонної достатності [5]. Під час формування середньострокових та довгострокових державних планів розвитку, за відсутності повної інформації стосовно наявних наслідків тієї чи іншої альтернативи, рішення приймається в умовах невизначеності щодо важливості потенційних загроз (ризиків), тому неврахування різниці між поняттями "ризик" та "загроза" [6], які є складовими невизначеності та породжує ряд проблемних питань щодо визначення джерела і величини їх впливу на стан економічної безпеки країни. Виходячи з вищенаведеного, сьогодні до актуальних завдань удосконалення процесів середньострокового та довгострокового оборонного планування можна віднести: по-перше, визначення основних проблем планування розвитку Збройних Сил України як основного елемента забезпечення її національної безпеки; по-друге, розроблення методичного підходу до оцінювання рівня воєнно-економічної складової як елемента національної безпеки України; по-третє, розроблення методики оцінювання величини впливу змін рівня воєнно-економічної складової на потенційний стан національної безпеки України на

середньостроковий та довгостроковий період планування із урахуванням умов невизначеності.

Розвиток будь-яких Збройних Сил (ЗС) визначається комплексом економічних, політичних, науково-технічних та інших факторів, які між собою тісно взаємопов'язані. Рівень розвитку Збройних Сил значною мірою залежить від обсягів ресурсів, що виділяються на забезпечення воєнних потреб. Тому як ресурси держави обмежені, то проблема знаходження доцільної частки ресурсів, які потрібно виділяти на потреби оборони, є завжди однією із найбільш актуальних в процесі розвитку ЗС України.

Сутність проблеми, яку необхідно вирішувати під час обґрунтування перспективних планів розвитку Збройних Сил полягає у визначенні та обґрунтуванні доцільності обсягів ресурсів, що виділяються на воєнні потреби, і пошуку найкращого варіанту їх розподілу та використання.

У зв'язку із визначенням даної проблеми виникає потреба у обранні методологічних принципів, на базі яких вона буде вирішуватися. Одним із таких принципів є системний підхід до оборонного планування України та планування розвитку її Збройних Сил.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Аналіз останніх досліджень, публікацій та ряду документів, присвячених цьому питанню [1–15], свідчить про те, що розроблення реалістичних планів розвитку ЗС України та оборонної сфери держави сьогодні як ніколи є актуальним, та одним із найгостріших питань на рівні керівництва ЗС України та держави взагалі. Аналіз впливу воєнних витрат на розвиток економіки країни є одним з актуальних питань, що вирішуються на етапі визначення необхідного обсягу асигнувань на утримання і розвиток Збройних Сил (ЗС). Цей вплив може мати два боки: з одного боку, надмірні воєнні витрати можуть відволікати ресурси від вирішення

актуальних соціально-економічних завдань, підвищення добробуту населення, а з іншого, розумні воєнні витрати, спрямовані насамперед на виробництво високотехнологічних систем озброєнь та іншої продукції воєнного і подвійного призначення, стимулюють розвиток наукоємного виробництва, створюють робочі місця і розширюють можливості експорту, що здійснює позитивний вплив на економіку і знаходить своє відображення в зміні макроекономічних індикаторів, таких як внутрішній валовий продукт, зайнятість, реальні доходи населення, структура промислового виробництва тощо [5–13].

Постановка завдання

Тому метою статті є формування системи поглядів щодо воєнно-економічної проблематики планування розвитку

Збройних Сил України як основного елемента забезпечення її національної безпеки.

Виклад основного матеріалу

Якщо розглядати сучасне українське суспільство як єдину систему, що складається з великої кількості елементів, тоді одним із важливих елементів цього суспільства є власні Збройні Сили. Крім того до складу цієї системи будуть входити такі елементи як: промисловість, сільське господарство, зв'язок, транспорт тощо. Розвиток Збройних Сил України, як і будь-якого елемента загальної державної системи повинен здійснюватися у відповідності до завдань системи, тобто інтересів суспільства. Найвищою метою українського суспільства є максимальне задоволення потреб суспільства, тому усі елементи системи повинні розвиватися так, щоб в максимальному ступені забезпечить задоволення потреб суспільства.

Збройні Сили України є одним із засобів забезпечення впровадження політики держави, а також основним елементом забезпечення її національної безпеки. В свою чергу політика уявляє собою концентроване відображення економіки країни. Тому плани розвитку ЗС та їх можливого застосування в той чи іншій формі мають економічну основу, вони передбачають досягнення державою відповідних економічних результатів. Наприклад, однією із цілей створення власних Збройних Сил, які спроможні забезпечити незалежне існування держави, є збереження досягнутого рівня благоустрою суспільства та забезпечення його безпечного існування із іншими країнами.

Планування розвитку Збройних Сил – це частини процесу воєнного будівництва, яка охоплює цілий комплекс заходів. Обороздатність країни залежить від стану економіки, складу ЗС, підготовки людських ресурсів, мобілізаційної готовності народного господарства, науково-технічного потенціалу та інших факторів. Наведені фактори тісно

пов'язані між собою тому оцінювання ефективності виконання заходів розвитку ЗС, повинна проводитися комплексно з урахуванням воєнних, технічних, політичних та економічних факторів, виходячи із загальних інтересів існуючої державної системи.

Раціональна спрямованість розвитку ЗС як елемента системи забезпечується у процесі управління. Процес управління можна розглядати як зміну параметрів певного елемента системи. Кінцевою метою управління є надання елемента системи (ЗС) оптимальних для функціонування властивостей.

Управління системою та її окремими елементами здійснюється керівниками, тобто в деякій мірі суб'єктивною діяльністю людей. Щоб управління містило під собою наукове підґрунтя необхідно забезпечити відповідність суб'єктивній діяльності керівників об'єктивним закономірностям та умовам дійсності.

Процес управління будь-яким об'єктом починається з визначення кінцевої мети, постановки конкретних завдань, виконання яких забезпечить досягання даної мети. Ефективність управління багато в чому залежить від вірно сформованого концептуального підходу до формування кінцевої мети направлених на її досягнення дій та правильно визначеного ієрархічного підходу її формування, а також поступовості (динамічності) виконання заходів щодо формування проміжних результатів – складових загальної мети. Таким чином основою високої ефективності управління є організаційна ефективність, яка також безпосередньо пов'язана із ефективністю управління та є фундаментом ефективного планування розвитку будь-якої складної системи (наприклад – ЗС України) (рис. 1).

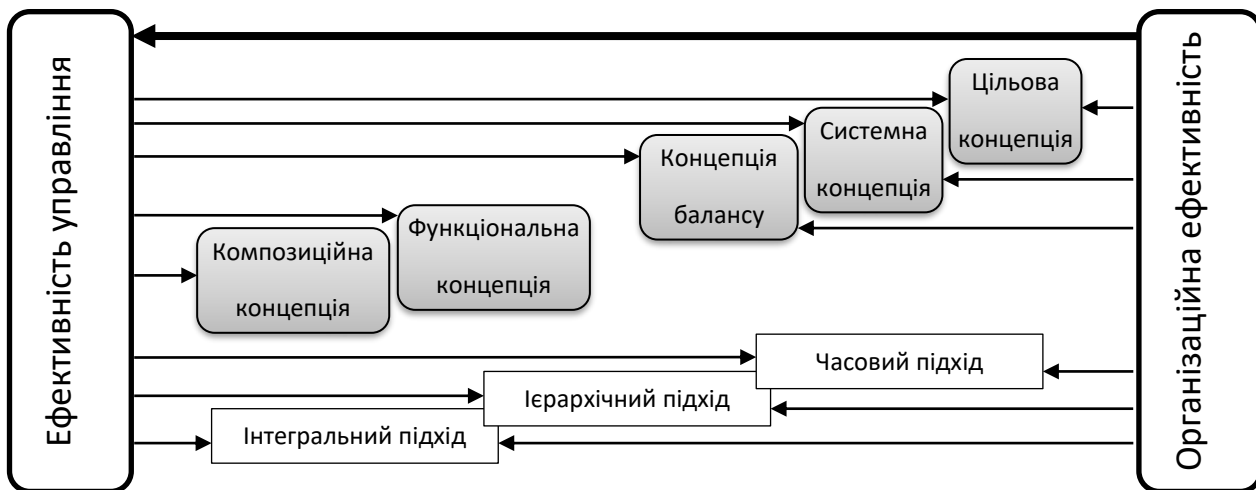

Рисунок 1 – Концептуальна схема взаємозв'язку ефективності управління системою та організаційної ефективності її побудови

Як відомо управлінню властива мають властивість постійного повторення. циклічність, тобто алгоритми щодо Тому розробка наукових засад виконання визначення цілей, постановки завдань та даних алгоритмів має велике практичне проведення заходів щодо їх досягнення значення.

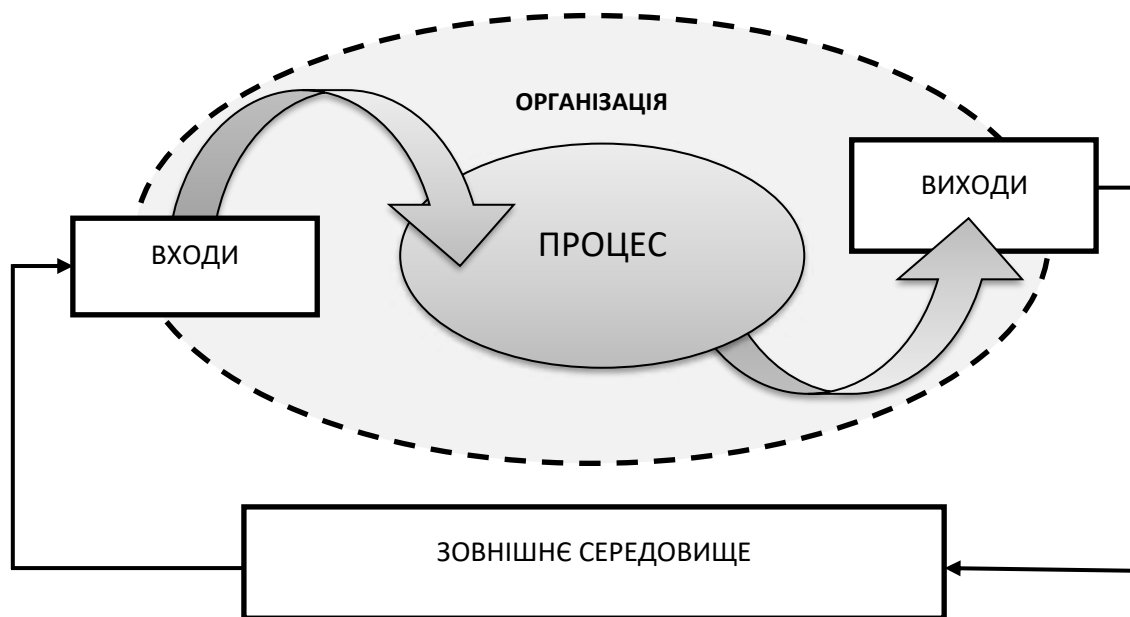

Рисунок 2 – Циклічність управління організаційною системою

Першою та головною умовою процесу наукового планування розвитку елементів системи (не виключення ЗС) є забезпечення реалістичності цілей та завдань, на досягнення яких орієнтований розвиток системи або її окремого елемента. Підґрунтям для формулювання цілей повинно бути співставлення об'єктивної

оцінки можливостей та поставлених цілей. Окрім того, поставленні цілі повинні бути не тільки реально досяжні, а й найбільш оптимальними за наявних ресурсів та умов функціонування.

Деякі спеціалісти вважають, що суспільство ставить собі такі завдання, які воно може вирішити, бо в більшості випадків

ці завдання з'являються лише тоді, коли матеріальні умови його вирішення реальні в найближчій перспективі. Деякі вважають, що формулювання цілей, що перевищують можливості є корисним, так як такі цілі можуть призвести до стимулювання розвитку. На справді таке твердження є хибним. Ресурси, що є у розпорядженні елемента системи є обмеженими і чим більше їх виділяється на забезпечення виконання однієї цілі, тим менше залишається ресурсний потенціал для задоволення інших [4–9].

Тому, формулювання нереальної для виконання цілі та виділення ресурсів на її досягнення позбавляють можливості досягнення інших – реальних для виконання. Такі дії мають збитковий характер бо при орієнтуванні на реальні та одночасно найбільш необхідні цілі може бути досягнута найбільша ступінь їх практичної реалізації.

Обов'язковою умовою наукового управління є орієнтування на створення та обґрунтування реального механізму кількісного обґрунтування цілей, що поставленні перед системою, або окремим її елементом на відповідному етапі розвитку, не виключенням є і Збройні Сили.

Відомий закон планомирного пропорційного розвитку суспільства це – формування та обґрунтування об'єктивної можливості здійснювати управління системою та її окремими елементами на науковій базі.

Але для її практичного здійснення в Україні в процесі розвитку її власних Збройних Сил необхідно вирішити ряд ключових проблем, а саме:

по-перше, удосконалити існуючу систему оборонного планування України;

по-друге, привести її у відповідність до нових умов її розвитку, з метою адаптації до сучасної військово-політичної обстановки та результатів науково-технічного прогресу в цій

галузі;

по-третє, зробити її практичним інструментом керівних органів, що здійснюють управління таким елементом системи як ЗС України.

До основних питань військово-економічних досліджень в методології наукового управління розвитку Збройних Сил України як складової державної системи можна віднести:

всебічне обґрунтування завдань, які покладаються як на ЗС України в цілому так і на окремі сили та засоби із врахуванням економічного стану країни;

вибір та обґрунтування раціонального складу сил та засобів, які плануються для виконання цих завдань із врахуванням економічних можливостей країни;

комплексна військово-економічна оцінка усіх заходів розвитку ЗС, яка повинна забезпечити ефективне використання ресурсів на заходи, що плануються та виконуються.

Сьогодні є необхідним створення такого спеціального методичного апарату, який дозволить не тільки оцінювати вплив воєнних витрат на розвиток національної економіки України, а й оптимізувати фінансування потреб ЗС таким чином, щоб їх задоволення приносило максимальний макроекономічний ефект. Аналіз взаємозв'язку оборонних (воєнних) витрат деяких країн світу та розвитку їх національної економіки в рамках забезпечення необхідного показника національної (воєнно-економічної) безпеки показують наявність як несприятливих, так і сприятливих факторів впливу оборонних (воєнних) витрат на економічне зростання держави в цілому. У табл. 1 та табл. 2 наведено узагальнений аналіз найбільш часто обговорюваних в науковій літературі несприятливих і сприятливих факторів впливу оборонних витрат на розвиток національної економіки будь-якої країни та навпаки.

Таблиця 1 – Несприятливі фактори впливу оборонних витрат на економічне зростання (внаслідок так званого "ефекту витіснення")

Фактор	Негативний вплив	Зауваження
Оборонні витрати в цілому	Відволікання ресурсів від інвестицій держави і приватного сектора на цивільні цілі, більш ефективно сприяють зростанню економіки, ніж витрати на оборону	Не всі цивільні витрати спрямовуються на громадські та приватні інвестиції: значна їх частина витрачається на споживчі потреби, деякі з яких витрачаються за кордоном
Імпорт озброєнь	Негативний вплив витрат на імпорт зброї, які відволікають кошти від експортного сектора	Негативний вплив платежів може бути результатом будь-якого імпорту цивільної продукції і товарів приватного сектора і послуг; цивільні витрати на суспільні потреби також можуть мати несприятливий вплив на експорт
Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР)	Відволікання ресурсів від приватного сектора НДДКР невоєнної спрямованості	Зниження загального обсягу НДДКР, перепрофілювання наукових організацій
Людський і фізичний капітал	Відволікання фізичного і людського капіталу на розробку засобів знищення, замість розробки високотехнологічної цивільної продукції	Зниження обсягу ринку праці, зростання безробіття, відтік кваліфікованих кадрів в інші сфери (торгівля, фінанси), еміграція вчених і інженерів

Таблиця 2 – Сприятливий вплив оборонних витрат на розвиток національної економіки

Фактор	Позитивний вплив	Зауваження
Безробіття, низький попит	Зниження безробіття, збільшення сукупного попиту	Цивільні програми витрат на громадські потреби можуть стимулювати зниження високого рівня безробіття (наприклад, будівництво доріг)
Розвиток технологій	Оборонні витрати забезпечують розвиток технологій, які при їх застосуванні в цивільному секторі можуть сприяти зростанню економіки (інтернет, інформаційні технології, реактивний двигун, лазер тощо)	Приватні дослідження і розробки забезпечують прямі технологічні вигоди
Інфраструктура	Воєнні витрати можуть розвитку інфраструктури (зв'язок, комунікації тощо)	Інфраструктура може бути створена за рахунок цивільних витрат на громадські потреби
Людський капітал	Розвиток та підтримка людського капіталу, особливо в слаборозвинених країнах	Підготовка кадрів можлива за рахунок цивільних програм
Забезпечення безпеки	Сильна армія забезпечує захист інтересів громадян, стабільність, стимулює економічний розвиток	Забезпечення безпеки можливе за рахунок внутрішніх і прикордонних військ

В умовах мирного часу розвиток воєнної організації держави має здійснюватися з урахуванням потреб економічного розвитку країни. Більш того, занадто низький рівень оборонного замовлення (ОЗ) (рис. 3) може привести до деградації наукомісткого сектора промисловості [12]. Для вчасного та повного виконання ОЗ підприємства оборонно-промислового комплексу (ОПК) були об'єднані в єдиний концерн – "Укроборонпром", який має за мету: найбільш повне задоволення потреб ЗС України та інших військових формувань в новітніх зразках озброєння, здійснення

модернізації, ремонту та утилізації; зміцнення міжнародного авторитету України за рахунок розширення ринків збуту конкурентноздатної продукції ОПК (зростання експорту озброєнь та валютних надходжень); підвищення ролі вітчизняного оборонно-промислового комплексу у соціально-економічному розвитку країни (збільшення обсягу продаж, виробництва та ВВП, збільшення виробітку на одного працюючого та рівня середньої заробітної плати, збільшення податкових платежів) [12].

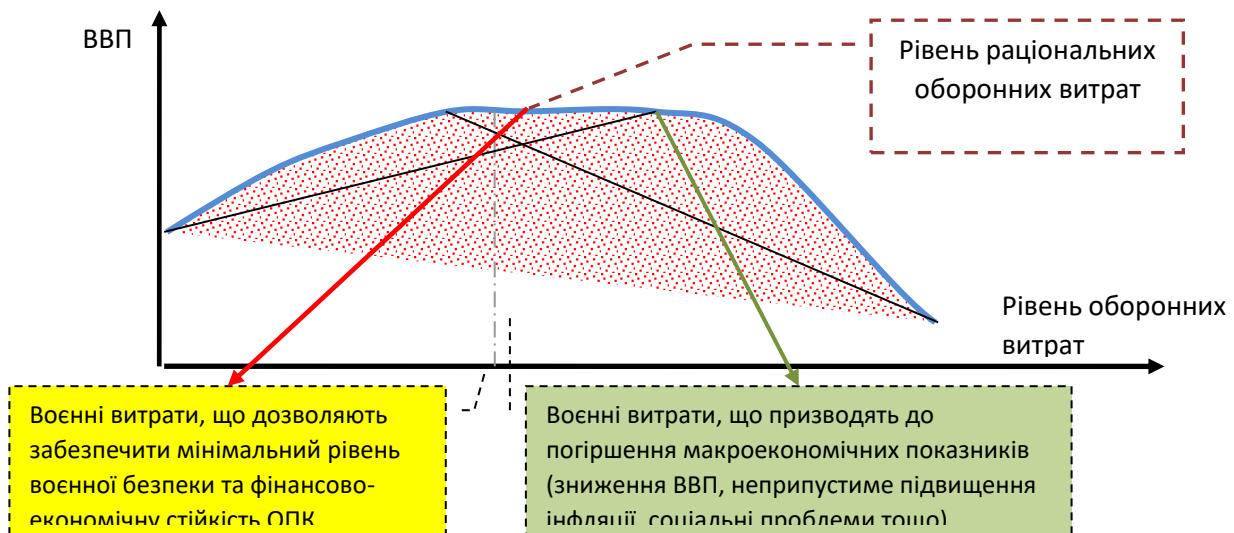

Рисунок 3 – Економічне обґрунтування раціональних обсягів воєнних витрат

Однак слід зауважити, що протягом років незалежності України унаслідок мізерних обсягів ОЗ та недостатності фінансування призупинено чи неприпустимо розтягнуто виконання більшості пріоритетних робіт з розробки і виробництва озброєння та військової техніки (ОВТ), практично не проводилося планове технічне оновлення оборонних виробництв, не створювалися і не впроваджуються сучасні технології для проектування, випробування і виробництва перспективних ОВТ, інформаційних систем та спеціальної елементної бази. Також станом до 2015 років залишалися проблеми низької якості продукції оборонного призначення, постійно відбувалися процеси скорочення технологічної готовності ОПК до

переозброєння ЗС сучасними ОВТ (станом до 2014 року майже 80% підприємств і організацій [2, 10, 12] не мали сучасної високотехнологічної бази, хоча мають значні виробничі потужності).

Необхідність та актуальність питань подальшого удосконалення методології комплексного планування розвитку ЗС України та методології воєнно-економічного обґрунтування програм розвитку ЗС України обумовлена змінами у воєнно-політичній обстановці як в середині країни так і поза її межами. Удосконалення системи оборонного планування ЗС України має дуже велике значення для забезпечення системного розвитку кожного структурного елементу ЗС, раціонального розподілу

ресурсів між ними, знаходження оптимальної сукупності заходів щодо розвитку центральних органів управління з підготовки кадрів, тилового та технічного забезпечення тощо. Сучасні умови виконання завдань ЗС України показують, що до виконання більшості завдань можуть використовуватися сили і засоби декілька видів ЗС одночасно. В таких умовах підвищується значення надвидового (в масштабі ЗС) перспективного планування та роль ГШ ЗС України щодо вироблення найбільш доцільних та раціональних рішень з питань розвитку та застосування видів ЗС, а також забезпечення ресурсами.

Таке планування розвитку ЗС України передбачає обов'язкове виконання таких основних принципів: вирішення питань розвитку ЗС України повинно здійснюватися з загальнодержавних позицій; відповідність змісту завдань ЗС їх складу та обсягам ресурсів, які виділяються на оборонні потреби (збалансованість завдань ЗС та ресурсів); розвиток видів ЗС здійснюється виходячи із загальних інтересів розвитку ЗС України в цілому; взаємопов'язане планування заходів щодо розвитку сил та засобів, які мають однакове цільове призначення, але належать різним видам ЗС (програмно-цільове планування або принципи планування на основі спроможностей); відповідність між поточними та перспективними потребами ЗС, яке забезпечується шляхом розроблення та взаємного узгодження довгострокових,

середньострокових програм розвитку ЗС України з короткостроковими Планами утримання та розвитку ЗС України (ПУР); регулярне коригування перспективних програм та планів, можливість збільшення термінів їх виконання для виконання усіх поставлених завдань (безперервне планування).

Якісне наукове обґрунтування планування розвитку ЗС України можливо тільки за наявності достатньої інформації: про умови розвитку ЗС України; стан (ефективність) виконання програм (планів) розвитку ЗС; зміни їх складу та чисельності; економічні можливості держави щодо забезпечення визначених керівництвом завдань розвитку ЗС. Також для планування розвитку ЗС України необхідна інформація про перспективи розвитку ОВТ противника, зміни його воєнного та економічного потенціалу, про можливі райони виникнення конфліктів та їх характер тощо. Фахівці оборонного планування повинні вміти виявити тенденції розвитку ЗС в цілому та кожного структурного елемента окремо, а також напрямки їх розвитку на перспективу. Тільки за наявності такої інформації можна забезпечити об'єктивне порівняння різних варіантів подальшого розвитку ЗС України за показниками, які характеризують очікувані можливості ЗС (їх ефективність) у різних ситуаціях, а також отримати дані про необхідні обсяги витрат на створення та утримання необхідних сил і засобів в різних варіантах.

Висновки

Сьогодні, під час планування подальшого розвитку ЗС України як однієї із головних складових державної системи треба зрозуміти, що питання воєнно-економічних досліджень є одними із головних. Станом до 2015 року відбувалося функціонування Збройних Сил України за інерцією, питання воєнно-економічних досліджень нажалі, не стали в цей період більш пріоритетними. Їм і сьогодні намагаються приділяти увагу, але значимість результатів досліджень за воєнно-економічним напрямком під час розробки

документів подальшого розвитку ЗС України не має достатньої степені пріоритетності під час розподілу ВВП країни.

Планування розвитку ЗС України повинно здійснюватися на основі цілей та завдань, які ставляться політичним та воєнним керівництвом держави. Тому дуже важливе значення має всебічне наукове обґрунтування стратегічних завдань ЗС України та завдань кожного їх структурного елемента. Наукове обґрунтування стратегічних завдань передбачає

взаємопов'язане дослідження політичних, воєнних та економічних питань, а також кількісне оцінювання можливостей ЗС щодо виконання поставлених різних завдань та вибір найбільш раціонального їх поєднання, які можуть бути виконані при визначеному обсязі ресурсів. Це означає, що під час постановки або визначенні тих чи інших завдань повинні враховуватися як воєнні, так і економічні фактори. Якщо, наприклад, формувати завдання ЗС України тільки на основі міркувань військового характеру, а економічні фактори враховувати тільки після вибору складу сил, призначених для

виконання визначених завдань, є ймовірність появи недостовірних рішень, тобто тих, які не можуть бути підкріплені реальними ресурсами. Тому процес обґрунтування завдань на будь-якому рівні повинен враховувати витрати, пов'язані з виконанням кожного із завдань. Тобто воєнно-економічне обґрунтування завдань Збройних Сил України та планів і програм їх розвитку, щодо забезпечення виконання цих завдань на необхідному рівні є одним із найважливіших умов підвищення ефективності використання ресурсів, які виділяються на оборонні потреби сьогодні.

Список використаних джерел

1. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. К.: НІСД, 2017. 496 с.
2. Хомчак Р.Б., Семненко О.М., Бокій В.Г., Зварич А.О., Ремез А.В. Теоретичні аспекти прогнозування результатів розвитку Збройних Сил України з урахуванням оцінок достатності економічних можливостей держави // Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України. Київ. 2020. № 2 (93). С. 6–24.
3. Малахов В. С. Мировое военное производство и основные расходы на его содержание в контексте глобального финансового кризиса / В. С. Малахов // Научный журнал КубГАУ. 2012. №84 (10). URL: <http://ej.kubagro.ru/2012/10/pdf/70.pdf/>.
4. SIPRI Yearbook 2020: Armaments, Disarmament and International Security Summary // Stockholm International Peace Research Institute. 2020. URL: <http://www.sipri.org/yearbook/2013/files/SIPRIYB13Summary.pdf>.
5. Ben Moores, The IHS Balance of Trade 2014 – The Changing Worldwide Defence Market. Focus on: Eastern Europe, Middle East & Sub-Saharan Africa / Ben Moores, Georgios Salapasidis, Paul Burton // IHS Aerospace, Defence & Security. 2014. URL: <http://www.ihs.com/balanceoftrade> (дата звернення 14.09.2021).
6. Craig Caffrey, Defence Budgets: a Global Recalibration / Craig Caffrey, Guy Eastman, Fenella McGerty // Senior Analysts Jane's Defence Budgets, IHS Aerospace, Defence and Security. Washington, D.C. and London, UK: 13 February 2014. 42 p.
7. Радвик Б. Военное планирование и анализ систем / Перевод с англ. В. Базарова / Под ред. А. М. Пархоменко Москва: Воениздат, 1972. 477 с.
8. Методика определения экономической эффективности использования в народном хозяйстве новой техники, изобретений, рационализаторских предложений URL: <http://www.economicantu.com.ua>. (дата звернення 11.10.2021)
9. Жуков, Г. П. Военно-экономический анализ и исследование операций / учеб. для слуш. Воен. фин. экон. фак-та при Мос. фин. ин-те. Москва: Воениздат, 1987. 440 с.
10. Семененко О. М. Методологічні основи воєнно-економічного супроводження програм розвитку Збройних Сил України: дис. ... докт. військ. наук: 20.01.05 / Семененко Олег Михайлович. Київ: ЦНДІ ЗС України, 2018. 640 с.
11. Методологія комплексного використання військових і невійськових сил та засобів сектора безпеки і оборони для протидії сучасним загрозам військовій безпеці України: моногр. / В. Ю. Богданович, І. С. Романченко, І. Ю. Свіда, А. М. Сиротенко. Львів: НАСВ, 2019. 268 с.
12. Абрамова М. В. Механізм оцінювання

- впливу воєнно-економічної складової на стан економічної безпеки національного господарства: дис. ... канд. економ. наук: 20.01.05 / Абрамова Марина Вадимівна / Київ: Вищий навчальний заклад "Національна академія управління", 2016. 167 с.
13. Свида І. Ю. Методологічні основи організації функціонування системи забезпечення воєнної безпеки України в умовах позаблоковості: дис. док. військ. наук : 20.02.01 "Воєнна безпека держави" / Іван Юрійович Свида. Київ: ЦНДІ ЗС України, 2012.
14. Романченко І. С., Богданович В. Ю., Денежкін М. М. Теоретико-методологічні засади побудови системи управління ефективністю планування та виконання програм розвитку Збройних Сил України // Наука і оборона. Київ, 2015. № 3/4. С. 50 – 55.
15. SIPRI military expenditure database. URL: http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database.

К вопросу о военно-экономической проблематике планирования развития Вооружённых Сил Украины как основного элемента обеспечения её национальной безопасности

Игорь Воронченко^{1 А}

¹ Corresponding author: e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6074-2995

^А Министерство обороны Украины, пр-кт Воздухофлотский б, г. Киев, 03168, Украина

Аннотация

Фундаментом национальной безопасности Украины, а также одной из ее важнейших функций является обеспечение ее экономической безопасности, что возможно только при защищенности национальных интересов Украины от любого силового давления и посягательств с применением военной силы. Поэтому среди главных предпосылок обеспечения национальной безопасности и дальнейшего экономического развития Украины роль её военной безопасности следует рассматривать наряду с экономической, а при определенных обстоятельствах первая может приобретать даже приоритетное значение. В Вооруженных Силах Украины продолжается работа по повышению эффективности оборонного планирования и управлению оборонными ресурсами. Развитие любых вооруженных сил определяется комплексом экономических, политических, научно-технических и других факторов, тесно взаимосвязанных между собой. Уровень развития вооруженных сил в значительной степени зависит от объемов выделяемых ресурсов на обеспечение оборонных потребностей. Потому как ресурсы государства ограничены проблема нахождения целесообразной части ресурсов, которые нужно выделять на нужды обороны, является всегда одной из наиболее актуальных в процессе развития его вооружённых сил. Одним из ключевых моментов эффективного планирования применения вооруженных сил по соответствующему сценарию является верное, обоснованное определение объёмов необходимых оборонных ресурсов (человеческих, материально-технических, финансовых). В статье сформирована система взглядов по военно-экономической проблематике планирования развития Вооруженных Сил Украины как основного элемента обеспечения её национальной безопасности, а также определен ряд неблагоприятных и благоприятных факторов влияния оборонных расходов на развитие национальной экономики государства и уровень его национальной безопасности.

Ключевые слова: военная экономика, национальная безопасность, вооруженные силы, оборонные расходы, развитие вооруженных сил.

To the question of the military-economic problem of planning the development of the armed forces of Ukraine as a basic element of ensuring its national security

Ihor Voronchenko ^{1 A}

¹Corresponding author: e-mail: aosemenenko@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6074-2995

^A Ministry of Defense of Ukraine, 6 Povitroflotskyi Ave., Kyiv, 03168, Ukraine

Abstract

The foundation of Ukraine's national security, as well as one of its most important functions, is to ensure its economic security, which is possible only if Ukraine's national interests are protected from any forceful pressure and encroachments with the use of military force. Therefore, among the main prerequisites for ensuring national security and further economic development of Ukraine, the role of its military security should be considered along with economic, and under certain circumstances the former may even acquire a priority. In the Armed Forces of Ukraine, work continues to improve the efficiency of defense planning and the management of defense resources. The development of any armed forces is determined by a complex of economic, political, scientific, technical and other factors closely interconnected. The level of development of the armed forces largely depends on the amount of resources allocated to meet defense needs. Because the resources of the state are limited, the problem of finding an expedient part of the resources that need to be allocated for defense needs is always one of the most relevant in the development of its armed forces. One of the key points in the effective planning of the use of the armed forces according to the appropriate scenario is the correct, well-founded determination of the amount of necessary defense resources (human, logistical, financial). The article forms a system of views on the military-economic problems of planning the development of the Armed Forces of Ukraine as the main element of ensuring its national security, and also identifies a number of unfavorable and favorable factors of the influence of defense spending on the development of the national economy of the state and the level of its national security.

Keywords: military economy, national security, armed forces, defense spending, development of the armed forces.

References

1. World hybrid war: the Ukrainian front: a monograph / for general. ed. V.P. Gorbulin. Kyiv: NISS, 2017. 496 p.
2. Khomchak, R.B., Semnenko, O.M., Bokiy, V.G., Zvarich, A.O., Remez, A.V. (2020). Theoretical aspects of forecasting the results of the development of the Armed Forces of Ukraine taking into account assessments of the adequacy of economic capabilities of the state. *Coll. Science. etc. CNDI of the Armed Forces of Ukraine*. Kyiv. 2020. № 2 (93). Pp. 6–24.
3. Malakhov, V.S. (2012). World military production and the main costs of its content in the context of the global financial crisis. *Scientific Journal of KubGAU*. 2012. №84 (10). Available from: <http://ej.kubagro.ru/2012/10/pdf/70.pdf/>.
4. SIPRI Yearbook 2020: Armaments, Disarmament and International Security Summary // Stockholm International Peace Research Institute. 2020. Available from: http://www.sipri.org/yearbook/2013/files/SI_PRIYB13Summary.pdf.
5. Ben Moores, The IHS Balance of Trade 2014 – The Changing Worldwide Defense Market. Focus on: Eastern Europe, Middle East & Sub-Saharan Africa / Ben Moores, Georgios Salapasidis, Paul Burton // IHS Aerospace, Defense & Security. 2014. Available from: <http://www.ihs.com/balanceoftrade> (accessed 14.09.2021).

6. Craig Caffrey, Defense Budgets: A Global Recalibration / Craig Caffrey, Guy Eastman, Fenella McGerty // Senior Analysts Jane's Defense Budgets, IHS Aerospace, Defense and Security. Washington, D.C. and London, UK: 13 February 2014. 42 p.
7. Radvik B. Military planning and analysis of systems / Translated from English. V. Bazarova / Ed. A.M. Parkhomenko. Moscow: Voenizdat, 1972. 477 p.
8. Methods for determining the economic efficiency of the use of new equipment, inventions, innovations in the national economy Available from: <http://www.economicantu.com.ua>. (application date 11.10.2021)
9. Zhukov, G.P. Military-economic analysis and research of operations / textbook. for hearing. Military. fin. econ. faculty at Mos. fin. in-the. Moscow: Voenizdat, 1987. 440 p.
10. Semenenko, O.M. Methodological foundations of military-economic support of development programs of the Armed Forces of Ukraine: dis. ... Dr. troops. Sciences: 20.01.05 / Semenenko Oleg Mikhailovich. Kyiv: Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, 2018. 640 p.
11. Methodology of integrated use of military and non-military forces and means of the security and defense sector to counter modern threats to the military security of Ukraine: monograph. / V. Yu. Bogdanovich, I. S. Romanchenko, I. Yu. Svyda, A. M. Sirotenko. Lviv: NASV, 2019. 268 p.
12. Abramova, M.V. Mechanism for assessing the impact of military-economic component on the state of economic security of the national economy: dis. ... Cand. economy. Sciences: 20.01.05 / Abramova Marina Vadimivna / Kyiv: Higher educational institution "National Academy of Management", 2016. 167 p.
13. Svyda, I.Y. Methodological bases of the organization of functioning of system of maintenance of military security of Ukraine in the conditions of non-alignment: dis. dock. troops. Sciences: 20.02.01 "Military security of the state" / Ivan Svyda. Kyiv: Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, 2012.
14. Romanchenko, I.S., Bogdanovich, V. Yu., Denezhkin, M.M. (2015). Theoretical and methodological principles of building a management system for the effectiveness of planning and implementation of development programs of the Armed Forces of Ukraine. *Science and Defense*. Kyiv, 2015. № 3/4. Pp. 50 - 55.
15. SIPRI military expenditure database. Available from: http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database.